

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ivs Ecclesiasticvm

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

Art. I. De Natura & Varietate Rescriptorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

legata, ista quoque favorabilis erit. *Di-
co, Pro communitate.*

376. Excienda enim est delegata facul-
tas dispensandi cum expressa persona par-
ticulari; cum enim talis facultatis con-
cesso moraliter dispensatio sit ipsius su-
perioris, à quo decernitur, & illius de-
cretæ ferè sola executio istiusque modus
committatur; ut, si preces veritate ni-

tantur, nequeat denegari: & non commu-
nitatis, sed privatæ personæ bonum im-
mediatè spectet, mirum non est, quòd
tanquam odiosa exigat interpretationem
strictam, licet dispensandi facultas, nul-
lâ personâ expressâ & generaliter con-
cessa, latam patiatur, *cit.* Sanchez *n. 6.*
Suarez *Lib. 6. de LL. cap. 17. à n. 5.* &
Palao *Tract. 3. disp. 4. p. 11. n. 5.*

TITVLVS III.

De Rescriptis.

Constitutionib⁹ affinia sunt Re-
scripta; nam etiam hæc, li-
cet neque Generalia, neque
totius alicujus Communitatis
Jura sint, legem tamen faciunt iis sal-
tem negotiis ac personis, pro quibus e-
dita fuerunt, Felinus *ad hanc Rubr. n. 1.*

8. *Litera etiam Beneficiales quadam di-
cuntur Justitia,*
9. *Et alia Gratia:*
10. *Quarum aliqua in forma Gratiola,*
11. *Alia in forma Dignum expediuntur.*
12. *Quadam Si aliter, Si neutri vel Si
nulli:*
13. *Alia Rationi congruit &c. vocantur.*

ARTICVLVS. I.

De natura & varietate Rescriptorum.

SUMMARIUM.

1. *Rescripti etymon, definitio,*
2. *Et differentia à vive vocis Oraculo,
& Epistola Decretali.*
3. *Concedi rescripta possunt contra Jus,
cum clausula huic derogante.*
4. *Alia sunt Justitia, alia Gratia,*
5. *Et alia Mixta.*
6. *Aliquando Motu proprio, aliquando
ad instantiam conceduntur.*
7. *Quadam eorum Brevia nuncupantur.*

Rescriptum, sic dictum à Re-
scribendo sive respondendo,
Gonzalez *in c. Caterum 3. n.*
4. & generatim sumptum est Constitutio
per epistolam specialis, sive respon-
sum à Papa, Imperatore aliòve, Principe
vel magistratu, præsertim supremo,
ad alicujus supplicationem in scripto da-
tum, *l. 1. §. 1. ff. de Appellat.* Panormit.
ad hanc Rubr. n. 2. ubi Vallensis §. 6.
n. 1. & Laiman n. 2. secundum quam,
à cæteris DD. quoad sensum fere rece-
ptam explicationem, licet rescriptis ac-
censenda non sint responsa, quæ *vive*
vocis Oracula nuncupantur, & aliqua e-
tiam Epistolæ Decretales; quòd illa non
per scripturam, sed verbò: istæ verbò
aliquando ad nullius consultationem, res-
latio-

lacionem vel petitionem, sed motu proprio concedantur. Pirching *ad hanc Rubr. n. 1.* rescripta tamen sunt quaecunque Principis *vg. Papæ* responsa in scriptis data, sive ea secundum Jus commune, sive præter aut contra id emanant: ut sunt beneficiorum Ecclesiasticorum aliarumque gratiarum concessiones, privilegia, dispensationes à Principe petita & in scriptis impetrata, *citt. Vallens. n. 1. Laiman n. 5. & Pirching n. 2.*

Neque cum his pugnat; quod rescripta, Juri communi vel utilitati publicæ adversantia, pro invalidis habeantur *can. Rescripta 25. q. 2. § 1. fin. C. Si contra jus &c.* quia hoc verum duntaxat est, quando iis Juri communi expressè non derogatur; tali enim casu mens Principis esse præsumitur, qualis esse de jure debet, *arg. l. Ex facto 43. pr. ff. de Vulg. & pupill. substit. non autem, quando huic ipso rescripto per insertam clausulam saltem generalem derogatur, *vg. præcipiendò, ut non obstantibus sanctionibus Canonice condemnatus iterum audiatur, arg. l. Nullus 2. pr. C. de Summa Trinit. Nisi lex vel statutum contrario rescripto obstaret; hoc enim casu, ut illi contrarium rescriptum vires obtineat, clausula derogatoria speciali, *vg. Non obstante hac lege vel statuto, munitum esse oportet, Bruneman. in l. fin. cit. n. 3.***

Dixi supra, *Generatim sumptum*; quia rescriptum, propriè ac strictè acceptum, ea duntaxat Principis responsa complectitur, quæ ad alicujus petitionem suggestionem vel consultationem secundum Jus, sive ad istius observantiam emanant. Præter Jus autem Gratia & Beneficia Principis; & contra Jus concessa ejus responsa, Privilegia & Dispensationes nuncupantur, Panormit. *ad hanc Rubr. n. 3. & Azor p. 2. Instit. lib. 5. cap. 24. q. 2.*

Rescripta generatim accepta, celebri & frequentissimo usu recepta partitione, alia Justitiæ alia Gratia sunt: quibus addi possunt Mixta.

Justitiæ sive ad lites rescripta dicuntur, quæ ad Justitiæ administrationem, fere secundum Jus faciendam, tendunt, *vg. quò Papa causæ ad sedem Apostolicam delatæ vel per appellationem devolutæ, cognitionem delegatis judicibus committit, c. 1. c. Nonnulli 28. pr. aut de jure partis consultus, quid in judicando sequendum, respondet, c. Ex parte 12. & c. Sedes 15.*

Gratiæ autem vocantur, quibus ex liberalitate aliquid præter aut contra Jus commune conceditur, ut sunt, quæ super beneficiorum resignationibus, collationibus & dispositionibus aliis expediuntur: cujusmodi rescriptis Papa aliquando clericis providet aut provideri mandat de beneficiis vacantibus, & aliquando de vacaturis: ut cum Episcopo præcipit, ut clerico sibi supplicanti conferat beneficium, quod in Diocesi vel Ecclesia aliqua proximè est vacaturum; vel Decano & Capitulo, ut clericum, cum primùm occasio se obtulerit seu canonicatus vacarit, in canonicum recipiant. Unde hujusmodi rescripta seu mandata dicuntur *Gratiæ Expectativa*, quæ in usu olim frequenti, hodie rarissimo sunt, propter obstantis eis Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 19. de Reformat. ubi Sancta Synodus decernit mandata de providendo & gratias, quæ Expectativa dicuntur, nemini amplius concedi, nec hactenus concessis cuiquam uti licere Garcias, de Benefic. p. 6. cap. 1. n. 2.*

Mixta demum dici possunt, quæ Gratiam simul & Justitiam continent: cujusmodi est rescriptum Apostolicum, quò executori simul mandatur collatio beneficii, & committitur potestas compellenda.

S

pellen-

pellendi resistentes; cum tale rescriptum, quatenus eo clerico providetur de beneficio aut mandatur provideri, Gratia: Justitiæ verbò rationem habeat, quatenus eo executori conceditur jurisdictio, vicius, rescripti executioni se opponentes, sive actualem beneficii collationem, aut in ejus possessionem inductionem malitiosè impediens, opportunis remediis coercere & ad desistendum compellere valeat, Tholosan. *Lib. 1. de Rescript. cap. 2. n. 15.* & Tuschus *Practic. V. Rescriptum, conclus. 209. n. 7.*

6. Porro rescripta, vel potiùs literæ à Papa aliòve Principe aliquando motu propriò, aliquando ad alicujus instantiam emanant. Motu propriò emanare & concedi gratia dicitur, quando hanc concedit, impetrantis, pro illa supplicantis, precibus sive petitione non præcedente: vel, si præcessit, non tam eà quàm proprii animi motu & liberalitate ad gratiæ concessionem est inductus: eamque ita concessisse intelligitur, quoties rescripto clausula *Motu proprio* est inserta, c. *Si motu 23. de Prabend. in 6.* in cuius fine Bonifacius VIII. ait, *Motu quoque proprio tunc solum gratia fieri censetur, cum hoc expressè cautum fuerit in eadem.* Ad instantiam autem concessa gratia censetur, quando ad ejus concessionem Princeps inductus ac permotus est impetrantis pro ea precibus ac petitione: itaque illa concessa intelligitur, quoties eam *Motu proprio* concessam, rescripto non est expressum. Quæ adeo vera sunt; ut gratiam motu propriò concessam, cum id literis non exprimitur: & contrà, cum id clausula literis inserta exprimitur, gratiam solummodo ad instantiam & non motu propriò concessam, probatio non admittatur, *Glossa fin. in c. cit. Baldus in c. Nisi specialis 3. de Offic. legati n. 4. Gomez in Reg. de Annali poss. q. 10.*

& Menoch. *de Arbitr. casu 201. n. 79.*
Præterea literæ quædam à Sede Apostolica emanant, quæ *Brevia* appellantur, & nihil aliud sunt, quàm rescripta seu concessionem Apostolicæ, paucis verbis conclusæ, & in cera rubra exprimentia sigillum Papæ, quod *Annulus Piscatoris* nuncupatur propter insculptam ei imaginem S. Petri, ex navi jacentis rete in mare eum subscriptione, *Datum sub annulo Piscatoris*: cujusmodi Brevibus seu compendiosis rescriptis, quando eorum usus introductus est, sola Justitiæ negotia expediebantur. Cum tempore tamen, & hodie quoque, plura expediri solent, quæ ad Gratiam pertinent: ut sunt privilegia imprimendi libros typographis concessa cum prohibitione, ne intra certum tempus ab alio imprimantur, uti & facultas testandi aut extra monasterium habitandi, indulta religiosis &c. Tholosan. *l. cit. cap. 36. n. 2.*

8. Demum Beneficialium etiam rescriptorum seu literarum Apostolicarum quædam Justitiæ, aliæ Gratiæ vocantur: sed sensu à generali rescriptorum partitione, n. 4. relata, diversò. Literæ enim beneficiales Justitiæ, quæ aliàs *in forma pauperum*, vel *in forma communi*, vel *Secundum Apostolum* vocantur, sunt, quibus Papa diocesis Ordinario mandat, ut clerico pauperi sive ei, qui ab Episcopo sine beneficio vel patrimonio sufficiente contra sacrorum Canonum præscriptum ordinatus est, juxta c. *Cum secundum 16. de Prabend.* conferat beneficium jam vacans aut proximè vacaturum. Unde tales literæ Justitiæ dicuntur, non quòd sint ad lites, aut quòd iis Papa rescribat ex obligatione; cum id omnino gratis & liberaliter præstet: sed quòd æquum justumque sit, ut clerico pauperi ad Ordines promotò beneficium conferatur; ut, *qui servit, alteri, de*

- ri, de alteri vivat, c. Cum secundum cit. pr. néve, rerum inopiâ premente, cum Ordinibus clericalis dedecore mendicare aut fordium aliquem questum exercere cogatur, contra can. Diaconi 23. V. Nunc autem dist. 93. & decretum Trident sess. 21. cap. 2. de Reformat. Gratia autem
9. litera sunt, quæ pro clericis etiam non indigentibus à Curia Romana emanant, ut in c. Possulasti 27. cum Joan. Andr. & Panormit. not. 3. observat Laiman *ibid.* n. 1.
10. Hujusmodi, sive litera beneficiales Gratia quædam obtinentur in forma *Gratiosa*, quibus, cum filiis rubri croceque coloris expeditis, Papa Romæ confert clerico beneficium, v.g. canonicatum in mense Apostolico vacantem; & quod talibus literis clericum esse dignum supponatur, adjungit Bullam Executoriam seu mandatum ad deputatos executores, ut provifus in possessionem inducatur, *Compescendò contraditores*, sive eos, qui de facto contradicunt: non etiam eos, qui de jure contendere volunt; de horum enim causa executores cognoscere debent. Bulla hæc Executoria in eadem membrana Bullæ Gratiosæ conjungitur, si à Camera: si verò à Cancellaria Apostolica expeditur, ab illa separata chordas cannabis habet. Aliæ in forma *Dignum* conceduntur, quando, licet impetranti aliquando ad beneficium tribuatur jus, de eo tamen provifio non Romæ à Papa fit: sed facienda, aut saltem per tituli collationem perficienda, remittitur ad diocesis Ordinarium, vel ejus Officium seu Vicarium generalem cum mandato; ut præmisso examine clerico, pro quo scribitur, si idoneus reperitur, conferat beneficium, istiusque possessionem tradat, possessore quolibet amoto & contraditores compescendò, Flamin. *Lib. 8. de de Resignat. q. 7. n. 109. § n.*

137. *citt.* Garcias *cap. 2. n. 2.* & Laiman *in c. Dilectus 34. de Prabend. n. 1.*

Præterea litera quædam seu mandata Apostolica, *Si alteri*, *Si neutri*, vel *Si nulli* à clausula inserta vocantur, & litem super beneficio motam supponunt. Dicuntur autem, *Si alteri*, quando duorum super beneficio litigantium unus, litis mentione factâ, à Papa impetrat literas, ut beneficium sibi conferatur sub conditione sive in eventum, quò constituerit alteri sibi colliganti jus in beneficio quæsitum non fuisse. *Si neutri*, quando, duobus super beneficio litigantibus, tertius aliquis aut etiam colligantium alter, eadem litis mentione factâ, beneficium sibi conferri impetrat sub conditione sive in casum, quò colligantium neutri jus in illo competitivifse, fuerit declaratum: & si ex colligantibus pluribus eorum unus vel tertius aliquis in talem eventum beneficium impetravit, litera *Si nulli* nucupantur. Quare hujusmodi litera irrita sunt, si beneficium litigiosum non sit: & super litigioso impetratæ effectu destituuntur, si colligantium alterum vel aliquem jus in beneficio habuisse, per sententiam fuerit declaratum: & si hoc nulli vel neutri neque etiam alteri competitivifse, confliterit, effectum suum primùm fortuntur, postquam jus nemini in beneficio competitivifse fuerit pronuntiatum, Azor *cit. p. 2. lib. 6. cap. 32. q. 5. §. Sunt etiam* & Honorius *ad Rubr. de Prabend. p. 5. n. 7.*

Litera etiam quædam à principio suo dicuntur *Rationi congrua*, & à Summi Pontificis Successore impetrantur, quando Prædecessor post gratiam per scripturam sive supplicem libellum tantum signatam, vel saltem per verbum *Fiat* concessam, decessit; tali enim casu successor re cognita super gratia Prædecessoris

S 2

cessor is

cessoris sui clerico literas ad Ordinarium vel certum executores concedere solet, quarum in initium est, *Rationi congruis vel Convenit honestati, ut ea, qua de Romani Pontificis gratia &c. processerunt, cit. Azor §. alia.*

ARTICULUS II.

De iis, à quibus Rescripta conceduntur & impetrantur.

SUMMARIUM.

14. Rescripta à Principe supremo,
15. Super re quacunque concedi,
16. Et impetrari possunt à quovis, non prohibito.
17. Prohibentur servus, falsus procurator, Hæreticus,
18. Et excommunicatus.
19. Hic tamen ea variis casibus à Papa,
20. Et regulariter ab Episcopo,
21. Vel Principe seculari validè impetrat.
22. Pro alia Gratia, sine ullo:
23. Justitia Rescripta, cum mandato speciali impetrantur.
24. Non sufficit ratihabitio:
25. Nisi pro persona conjuncta,
26. Et aliquando à procuratore generali impetrentur.
27. Aut spectetur moderna Praxis.
28. Eadem impetrari possunt contra quemcunque.
29. Contra Cistercienses super decimis impetrata illorum,
30. Et aliquando privilegii mentionem exigunt.
31. Privilegio generali clausulà derogantur:
32. Nisi Jure corpore clausum,

33. *Vel cum clausula, specialem mentionem exigente,*
34. *Vel per modum contractus sit concessum.*

Rescripta hæc tenentur declarata à solo Principe supremo; ac proinde ex Secularibus ab Imperatore, Rege vel alia potestate, in temporalibus superiorem non recognoscente: ex Ecclesiasticis à summo Pontifice, eorumque Cancellariis conceduntur, *c. Ad hæc 10. &c.* Inferiorum autem concessiones in scripto factæ reſcriptis literæ Commissionis, Excommunicationis, Absolutionis &c. quàm Rescripta nuncupantur, ut notat, & ex *c. Olim 25. V. Absolutionis* desumit Vallens. *hic §. 1. n. 2.*

Impetrari autem possunt super re quacunque, corporali vel incorporali, tam spirituali aut huic annexa, quàm temporali merè que prophana: super qua litigari in judicio, quæ ex officio aut gratiâ vel ad instantiam concedi potest & solet, Hostiens. in *summa n. 8. & cit. Vallens. §. 4. n. 3.*

Eadem impetrari possunt à quocunque, sive actor sive reus sit, *c. Caterum 3. qui specialiter non prohibetur, Hostiens. l. cit. n. 3.* Jure autem prohibentur imprimis servus, *l. 1. c. de Precib. Imp. offer. nisi ex causis atrocissimis, l. cit. & l. Si dominus 2. ff. de his, qui sui vel alien. jur.* Deinde falsus aut revocatus procurator, *c. Ex parte 33. & demum Hæreticus, l. Nullus 2. c. de summa Trinit. & excommunicatus (excommunicatione majori, arg. c. Si quem 59. de Sent. Excom.) adeo, ut rescriptum ab ipso, super alio, quàm Excommunicationis vel appellationis articulo, impetratum, ex eoque institutus processus non subsistat, *c. Dilectus 26. & c. 1. in 6. ubi Francus n. 3. & 11. Barbosa n. 2.* Ratio est; quia Hæreticus &c.*